

Příloha č. 1 - Metodologie

Předsudky cítené			
Allport - teoretická východiska	Téma	Metodologie	Řešení - projekt Czech Kid
Nespecifikováno	Charakter Roma - negativní vnímání Romů jako takových - přesvědčení o tom, že jsou kriminálníci, že jim chybí kladné vlastnosti apod.	1. Analýza dokumentů - výzkumy zaměřené na postoje a názory majority na Romy, hodnocení jejich vlastností a charakteru - které vyznání negativně	Tvorba postav, jejich charakteru, chování a postojů - poskytnutí pozitivních příkladů resp. příkladů, které odděluje charakter jednotlivého člověka od jeho etnicity či způsobu života. Charakter postav jako normálních mladých lidí, stejných jako všichni ostatní + pozitivní aspekty romské kultury a její přínosy, moná obohacení pro majoritní společnost.
		2. Polostrukturované rozhovory (IQ Roma servis, Athinganoi, Slovo 21, Palaestra) - vnímání postojů majority vůči Romům, cítené dojem neustálého dohledu a kontroly	
Iracionální předsudky	Chybné vlastnosti, které jsou Romům připisovány, pouze na základě jejich negativního obrazu ve společnosti - jsou špinaví, jsou to cizinci, kteří sem nepatří, romština je jazyk negramotů apod. Vliv médií na tuto skutečnost.	1. Analýza dokumentů - výzkumy vlastností, které jsou Romům přiřazovány, analýza odborné literatury zaměřené na r. problematiku	Dialog zaměřený na některé z tradičních zvyků, chování, které odporuje některým chybným stereotypům - např. "odpor" Romů ke špinavé vodě, čistotnost prádla, nejedení ohříváno apod. + příběh Danielovy babičky - historie a dlouhodobost pobytu Romů na českém území + Daniel a romština - problém dvoujazyčnosti - nedobré češtiny + média - předávání jen vybraných informací bez kontextu
		2. Polostrukturované rozhovory (Drom, IQ Roma servis, Athinganoi, Palaestra) - romské zvyky, nepochopené tradice	
Nespecifikováno	Nevědomé předsudky, stereotypizace - neměnnost pohledů na věc	Polostrukturované rozhovory (IQ Roma servis, Athinganoi, Palaestra) - nepříjemné situace, které byly vyvolány exsitujícími avšak neuvědomělými předsudky ve společnosti	Dialog poukazující na zažitá spojení - slovní vazby, které v sobě obsahují předsudky, používání vtipů, které podporují stereotypizaci a principu výjimek, kterými se dotýčný chrání proti změně svých postojů.

Předsudky projevané			
Allport - teoretická východiska	Téma	Metodologie	Řešení - projekt Czech Kid
Verbální odmítání (osočování)	Slovní útoky, urážky, nadávky	1. Analýza dokumentů - výzkumy zaznamenávající četnost slovních útoků na Romy	Dialog nadávky (postava Andrey i Daniela)+profil postavy Andrey a jejího postoje jako integrované Romky
		2. Polostrukturované rozhovory (IQ Roma servis, Athinganoi) - vnímání slovních útoků jako urážky, osobního napadení	
Diskriminace	1. Vzdělání - nízká úroveň vzdělanosti Romů, přesvědčení, že jsou Romové hloupí, případně, že si za to můžou sami, že se neučí	Analýza dokumentů - výzkumy, zkoumající setkání Romů diskriminací ze strany zaměstnavatele	Zvláštní školy a proč do nich chodí romské děti.
	2.Trh práce - Problém vysoké nezaměstnanost Romů, diskriminace v práci, na základě barvy pleti	1. Analýza dokumentů - výzkumy, zkoumající setkání Romů diskriminací ze strany zaměstnavatele	Postava Daniela - osobní zkušenost s diskriminací při vykonávání praxe. Nezaměstnaná maminka.
		2. Polostrukturované rozhovory (Drom, IQ Roma servis) zkušenosti s diskriminací hledání zaměstnání	
Fyzické napadání	Rasové útoky a způsoby jejich vyšetřování	1. Analýza dokumentů - statistiky MV o počtu spáchaných extremistických činů, výzkumy mezi Romy a četnost jejich napadení	Postava Daniela - zkušenost z rasového útoku jako důvodu, proč boxuje, rasistický aspekt útoků (útoky na "barevné")- zkušenost Timova černošského kamaráda. Dialog o důvěře v práci policie a možnostem prošetření rasisticky motivovaných útoků.
		2. Polostrukturované rozhovory (Palaestra) - problematika možnosti obrany a reakce napadeného	

Příloha č. 2 – Profily postav

Andrea

Čao! Jmenuju se Andrea a je mi 16. Bydlím s našima na sídlišti, kde mam hodně kámošů, většinou ale gádžů. Štve mě, když na mě lidi koukají skrze prsty jen kvůli tomu, že mají špatný zkušenosti s jinýma Romama. Nevím jak bychom měli dokázat, že nejsme takový za jaký nás považují. Zním spoustu bílých, který se chovají hůř než některý Romové, ale my jsme holt víc vidět.

Rodina

Naši jsou v pohodě. Vždycky říkali, že abychom něco dokázali musíme se snažit víc než ostatní, že to ale za to stojí.

Žijeme na sídlišti mezi bílýma a za tu dobu, co jsme tady si na nás už všichni zvykli. Táta dělá truhláře v jedné menší firmě a něco od něj má tady v bytě kdekdo☺, mamka dělá na úradě. Mám ještě staršího bráchu Martina a sestru Moniku. Když se narodila Monča, tak se naši rozhodli, že se přestěhujeme. Bydleli jsme ve starým baráku, kde často tekla voda a mívali jsme problémy s našima sousedama. Tady je to fajn.

Monika

Ahoj, já jsem Monika, sestra Andrey. Ségru mám hrozně rada, chtěla bych být jednou jako ona. Ví co chce a všechno jí jde, hezky tancuje a má spoustu kamarádů. Já nevím co bych jednou chtěla dělat, baví mě přírodověda, ale nevím jestli je to to pravé, naši by chtěli, abych šla studovat na obchodní akademii. To se mi ale moc nechce, protože tam nikdo z mých kamarádek nejde.

Náboženství

Se mnou je to trochu složitý. Naši jsou katolíci, ale berou to tak trochu po svém. Já jsem pokřtěná, ale do kostela až tak často nechodíme. To jen o svátky, když jedeme za mamčinýma příbuznýma, chodíme pak k nim domů a většinou si povídáme a slavíme. Máma se ale často modlí, děkuje Bohu, že jsme zdraví a že se máme dobře. Říká, že to to jediný, co si může přát.

Doma máme spoustu obrázků Panny Marie nebo malého Ježíška.

Jeden mám taky v pokoji a když máme psát písemku, tak ji vždycky večer jen tak rychle poprosím, co kdyby to pomohlo...☺

Myslím, že když se lidi chovají slušně a nejsou na sebe zlí, tak se jim to vrátí.

Jídlo

Miluju zeleninový jídla!

Mám ráda saláty nebo různý druhy zeleninových polívek. Doma jíme skoro všechno, máma dělá občas nějaká romská jídla jako třeba goju nebo holubky, nejradši mám ale pišot, který dělá moje babička, což jsou šátečky plněné buďto nasladko s marmeládou nebo naslano třeba s bramborama nebo brynzou. Nejlepší jsou ještě horký, akorát vytažený z trouby ☺.

Na rodinných setkáních se dělá hodně masových jídel, ty já ale až tak nemusím.

Jazyk

Romsky se u nás nikdy nemluvílo, naši chtěli, abysme uměli spíš pořádně česky, takže jsem kromě pár vět a slov, který používá babička a strejda romsky neumím.

Jazyky mě ale hrozně baví, takže když jsem před půl rokem viděla v televizi nějaký kursy romštiny, rozhodla se romsky naučit. Přihlásila jsem se teď i do kursů, který pořádá jedna místní romská organizace – je to fajn, občas začínám díky tomu jazyku a i kultuře chápat, proč jsem v něčem jiná než ostatní. Navíc tam chodí hodně lidí, který to mají stejně jako já a jsou to Romové, to mi hodně pomáhá.

Dnes už romsky moc romských dětí nemluví. Může za to částečně to, že se komunisti hodně snažili, abysme se co nejvíc asimilovali, splynuli s ostatníma. Byla potlačovaná a zakazovaná romská kultura a tím všechno, co s ní bylo spojený. Romština se navíc vždycky předávala spíš ústně než písemně, takže během těch pár let, kdy jsme byli nuceni jí moc nemluvit ve spoustě rodinách úplně vymizela. S ní se také ztratila spousta tradic a zvyků, který byly pro Romy důležitý. Přejde mi to hrozná škoda a myslím, že právě ztráta romský identity a nějakých jistot bere hodně Romům chuť něco měnit, o něco se snažit.

Buzerace

Díky tomu, že žijeme mezi bílýma nemáme až tak velký problémy. Když jsme se sem ale přistěhovali trvalo docela dlouho, než si na nás všichni zvykli. Asi čekali, že když jsme Romové, bude u nás hluk a nepořádek nebo nevím co!☹

Ale teď už tady mám spoustu známých a naši taky, nesetkala jsem se s tím, že by někdo něco říkal nebo si na nás stěžoval.

Občas se ale bojím na diskotékách a domů bych sama třeba nikdy nešla. Už se mi několikrát stalo, že když jsem se vracela s kamarádama, tak na nás pořváli nějaký skinheadi a chtěli se prát. Hrozně jsem se bála a doma jsem se pak bezmocností nad tou situací rozbředla. Nechápu proč jenom kvůli tomu, že vypadám jinak, si ty lidi můžou dovolit říkat takový věci!

Člověk často slyší o Romech, jak se někde s někým poprali a podobně, ale nikdo nikdy neřekne, že často je to jen sebeobrana nebo reakce na nějakou urážku. Nikdo neví, jaký to je, být pořád středem pozornosti. Furt se na Tebe každý dívá ať děláš co chceš, pozorují Tě a chytají si kabelky.

Mezi Romama jsou samozřejmě zloději, ale to jsou i mezi bílýma!!!

Kamarádi

Kámoše mám hlavně mezi bílýma ze školy a pak pár známých tady ze sídliště. Romský kamarádky jsem nikdy moc neměla, většina našich příbuzných žije někde jinde. Kromě naší partičky jsem si teď našla romský kamarády v kursu romštiny.

S Magdou jsme nejlepší kamarádky! Někdo si o ní myslí, že je přechytralá, ale ona je hrozně fajn. Když je někdo chytrý, tak proč by měl ze sebe dělat blbýho, ne?

No, a pak Jožko,.....Jožo, Jožo, Jožo...neznám hezčího kluka..☺..... ale nevím, myslím, že asi nemám moc šanci.... i když se tuhle docela zajímal, kam, že to odpoledne jdu a v kolik končím... tak možná.....☺ ....nemám ale ráda, když chodí s Jamim a Danem na fotbálek, když se tam pak někdy objevím, mají kluci takový pitomý kecý..... hlavně Dan, myslí si o sobě bůhví co jen kvůli tomu, že je namakanej!

Hobby

Od mala tancuju, nejdřív jsem chodila na balet, pak mi jedna kamarádka řekla, že chodí do nějaké taneční skupiny, tak jsem tam zkusmo zašla a bylo to super. Baví mě taky všechno co souvisí s kulturou, s romskou i s českou.

Jinak mám ráda knížky, hlavně historický o tom, jak to tady fungovalo dřív. Občas si představuju, jak to tady muselo vypadat, jak lidi žili, co nosili na sobě, jak se k sobě chovali...je to divný, už jenom když si vzpomenu na mojí babičku, jak žila a jaký je to teď...

O víkendech občas zajdeme na diskotéku, ...to miluju!... , tam jsem pak schopná zůstat a tancovat třeba do rána!!

Plány

Chtěla bych jít studovat kulturologii nebo romistiku, to by mě fakt bavilo. Přijde mi důležitý vědět, proč se nějaký věci dělají tak nebo onak, proč třeba tady v Evropě mluví na tak malým kousku země každý jiným jazykem a všechny jsou tak různé.

Taky mám ráda festivaly, tak myslím, že by bylo docela zajímavý něco takového organizovat a potkávat se se všema těma kapelama a souborama.

Určitě bych se chtěla dovědět víc o historii Romů, o našich původních tradicích a zvycích. Chtěla bych nějak přispět k tomu, aby se zlepšilo mínění Čechů o Romech a zároveň, aby se Romům pomohlo líp tady žít.

Museli jsme se vzdát velké části své kultury a svého způsobu života a myslím, že spousta Romů nedokázala dodnes najít cestu, jak v tomhle jiným světě dál žít.

Daniel

Čau, já jsem Dan, baví mě box a fotbálek!

Rodina

Mám dvě mladší ségry, se kterýma je máma doma, jinak s náma bydlí taky tátova babička a jednu dobu bydlela taky teta se strejdou protože je vystěhovali, to jsem byl ale ještě malej. Chodí k nám ale doteď často na návštěvu, takže mám někdy pocit jako by tu ještě pořád bydleli ☺!

Ségry jsou fajn, jen mě někdy štve, že je musím brát často s sebou, když jdu s klukama ven. Jednou mi ta mladší někam zmizela a když jsem to zjistil měl jsem chvíli celkem nahnáno, doma bych to pěkně schytil, že jsem na ní nedohlídnul.

Táta dělá v jednom skladu tady poblíž, máma dělala prodavačku tady v obchodě, pak ho ale zrušili a nic jinýho nesehnala, tak je doma se ségrama.

Babička

Mám Vám něco říct o Daníkovi? Daník je hodnej a slušnej kluk, jsem ráda, že se šel ještě učit. Třeba pak sežene nějakou slušnou práci. Chtěla bych, aby měl dobrej život, když už já ho neměla.

A moje vzpomínky? Nejhorším obdobím v mém životě byla válka. Celou moji rodinu odvezli do koncentráku. Jsem se sestrou jediná z celý naší rodiny, které jsme to přežily. Zemřela tam moje maminka, teta a její děti, můj strýc zemřel v Osvětimi...

Ještě teď, když slyším něco o koncentracích tak mi běhá mráz po zádech a pláču. Mívám doteď hrozné sny o tom, jak mám strašný hlad a jak nosíme kameny, občas z toho sna i křičím, to mě pan syn budí a nemůžu dál spát. Takových je to let a pořád se mi o tom zdá! Strašně moc lidí tam zemřelo na špatný jídlo, na bití a taky na tyfus... v některých byly i ty komory. Pro mě ale bylo nejhorší to bití a hlad, byla jsem ještě malá... moje sestra ještě dneska špatně chodí a má tam odtamtad'.

Dneska už je to dávno pryč... i když občas se bojím o svý děti, rasismu je tu spousta.... Zapomenout by se na to ale nemělo, to by bylo špatně.

Náboženství

Myslím si, že víra je každýho soukromá věc.

U nás se třeba vždycky hodně drželo na svátky pohromadě. A ne jen o takových těch velkých svátcích, ale třeba když se tady u nás někomu narodí dítě anebo naopak když někdo zemře, tak se vždycky sejde celá rodina, aby buďto oslavovali nebo aby zůstali s mrtvým a pomohli těm, kteří tady po něm zůstali. Říkáme tomu vartování.

Máma taky vždycky říkala, že si musíme dávat pozor na „mule“ což jsou něco jako duše mrtvých. Na Vánoce jim dává vždycky něco sladkého za okno, aby se nezlobili a měli taky něco z těch oslav...když jsem byl menší tak mi babička vždycky vypravovala příběhy o zlých mulech, jak člověka tak dlouho strašili a pronásledovaly až ho úplně zničili. Občas tím teď straším ségry, ale před babičkou to radši neříkám...

Jinak se svátky slavily vždycky hodně, dělá se pokaždý velký úklid a i když jsme měli málo peněz, na jídlo o svátky se nikdy nešetřilo.

Jídlo

Jím skoro úplně všechno. Máma vaří doma každý den, dělají se u nás ale spíš takový normální jídla, hodně brambory, nějaký mletý maso a tak. Na svátky míváme občas pašváre, uzený žebírka, ty jsou výborný.

Svátky jsou vůbec dobrý, sejdeme se celá rodina, jídlo se vždycky vyloží na stůl a jí se, co každý chce. To miluju!

Jinak mám rád hamburgery, pořádně s kečupem a spoustou cibule.

Jazyk

Ve škole mám občas problém se slohama, dělám hrubky, takže jsem měl češtinu vždycky za 3. Moje babi, co s náma bydlí, mluví skoro pořád romsky, takže s ní se bavím „po našem“. S kámošema po různu, spíš to tak mixujeme, nějaký slova jsou už zažitá a jinak než romsky bych je neřekl.

Někdy mě štve, že nikdo ve škole neocení, že mluvím ještě jiným jazykem. Když má někdo za tátu Angličana a mluví od mala anglicky tak je ten největší frajer a když mu nejde čeština tak mu to každý odpustí. Ještě je to směšný, jak mu to nejde!

Ale romsky!...každý automaticky počítá s tím, že musím umět perfektně česky a když to napíšu špatně dívají se na mě jako na negramota!

Nějaký slova ale třeba v češtině ani neexistují nebo se říkají hrozně složitě. Třeba „čoro“ znamená romsky chudý a taky ...no, že je ten člověk opuštěný. To v češtině říct nejde!

Kamarádi

Nejčastěji jsem s Jamim, chodím s ním na fotbálek a on to fakt válí, takže většinou vyhraje! Je v pohodě na nic si nehraje.

Chodí s náma taky Jožo.... ten myslím, že jede po Andree, ale nechápu co se mu na ní líbí, je taková ....nudná.

Ještě mám rád Aliho, s ním se cejtím v pohodě..asi i díky tomu, že je tady černej, takže když na nás někdo čumí, nevadí mi to tolik jako když jsem sám.☺

Moc jsme si nesedli s Pavlou, mám pocit, že neví co chce, občas má divný názory.

Myslím, že ale chce nějak zapadnout, hraje si na tvrdačku, ale spíš tak naoko.

Hobby

Kdybych nechodil na box, tak vůbec nevím, co bych dělal. Asi ve třinácti nás jednou přepadli s klukama nějaký skini a dostali jsme nakládačku. Tehdy jsem si řekl, že se musím naučit nějaký pořádný sport, abych se uměl bránit. Od té doby chodím na box a teď by si na mě už jen tak někdo asi netroufnul. Od nás tam chodí celkem dost kluků, některým se totiž stalo to, co mně. Trénujeme občas i mladší kluky, ale nejlepší jsou stejně zápasy! Jinak chodím rád s klukama na fotbálek, nebo jen tak ven, nesnáším být večer doma v bytě, to jsem radši s klukama jen tak venku a kecáme nebo jdeme makat do posilky.

Buzerace

Strašně mi vadí, jak musí člověk pořád všem dokazovat, že je lepší než všichni ostatní. U nás se říká....Roma nane jekh/ Romové nejsou všichni stejný ...

Když jsem si sháněl brigádu 3krát mě odmítli, i když den předtím vzali dva jiný kluky od nás ze třídy. Cejtil jsem se hrozně blbě, ani se mě na nic neptali, jen mi rovnou řekli, že volno nemají. Začal jsem pak chodit s bílýma, aby mě vůbec někam vzali, ale stejně jsem i pak dostával horší práci než oni a pořád mě chodili hlídat jestli makám.

Všichni nás hází do jednoho pytle! Říká se, že Romové nechtějí pracovat a že žijí jen ze sociálních dávek. Spousta Romů ale ochotna pracovat je, jen jim nikdo z bílých práci nedá! A když to člověk zkusí pětkrát a pokaždý ho odmítnou, tak už člověk nemá ani chuť zkoušet to dál.

Plány

O budoucnosti zatím moc nepřemýšlím... rád bych profesionálně boxoval... nebo možná i trénoval. Bavilo by mě vést boxerský oddíl.

Říkali jsme si s klukama, co trénujeme, že bysme možná zkusili založit něco svýho, člověk musí udělat akorát nějaký zkoušky, to snad ale není tak hrozný a peníze se na to taky sehnat dají.

Naši s tím ale moc nesouhlasí, tvrdí, že bych měl dělat něco normálního, když už jsem se šel učit, že až někdo zjistí, že ten klub vede cigán, bílý kluky tam nepošlou.

Třeba to ale nebude tak hrozný .... když budeme dobrý, tak k nám lidi přijdou ať jsme jakýkoliv, nebo ne? .....Myslíte si, že má Dan pravdu?

Příloha č. 3 - Dialogy¹

S rodičema je to někdy těžký...

Situace: Naše banda jela na výlet do přírody a večer se rozhodli udělat táborák, opéct si buřty a prostě se fajn pobavit.

Pavla: U táboráku jsem nesešla od té doby, co od nás táta odešel.

Andrea: Jo počkej, ty vlastně nemáš tátu co?

Pavla: Nemám no, ale nechci se o tom moc bavit.

Andrea: Já si to nedokážu představit, naši se sice hádají, ale nikdy by se nerozvedli.

Pavla: Někdy je lepší, když se rozvedou, mně stačí brácha, hrozně si rozumíme.

Abu-Jamal: To moje ségra to má těžký, protože naši jsou poněkud striktní, hlavně táta, takže jí nechce nikam pouštět a já se o ní musím starat.

Jožo: Já bych se teda taky raději o někoho staral, než byl pořád sám.

Magdaléna: Jo, to máš pravdu, být jedináček není žádná výhra, jak si všichni myslí. Rodiče se o tebe pořád bojí a furt tě hlídají, kam jdeš, kdy přijdeš a tak podobně. Vůbec mě to nebaví.

Daniel: No, zase když máš sourozence, tak je máš neustále na krku, kamkoliv jdu musím je vzít s sebou. Ale na druhou stranu jsem rád, že je nás doma víc, nedokážu si moc představit, že bych sám.

Suong: U nás, co řeknou rodiče to vždycky stoprocentně platí.

Jožo: No to je snad všude ne?

Abu-Jamal: To bych neřekl, podle mě jsou někteří rodiče tolerantnější, ale třeba v naší rodině je to docela drsný. Když chceme někam jít, většinou dostaneme od táty dlouhý kázání, co všechno nesmíme a kdy musíme být přesně zpátky a jakmile to nedodržíme, tak je konec a naši nám pak nevěří a příště už nás nikam nepustí.

Suong: Naši jsou v tomhle podobný, po škole musím pomáhat tátovi v restauraci a nějaký volno moc neexistuje. Někdy mě to ale i baví a ve skutečnosti to není zase tak hrozný.

Otázka:

Až budete jednou rodiče, budete přísní při pouštění Vašich dětí na různé akce?

---

¹ Dialogy jsou v příloze seřazeny sestupně dle výskytu v textu práce

Kde se budeme koupat?

Situace: Parta je na hřišti, je vedro a baví se o tom, kam se půjdou koupat:

Jožo: Ty brd'ó, to je vedro! Skočíme na koupák?

Daniel: Jo, na koupaliště bych šel, mají otevřeno do šesti a je strašnej hicák.

Ali: Neee, pojd'te radši na rybník.

Daniel: Tak tam teda nejdu, ta voda je hnusná... nevíte co v tom plave.

Ali: Co blbneš, dyť voda v rybníku je v pohodě, ty seš náká citlivka.

Daniel: Vám se nekluje koupat se s kachnama a kaprama dohromady?! Dyť na koupaku máte čistou vodu.

Jožo: Tím bych si nebyl tak jistej. Já sem to sice nikdy neviděl, ale moje babička říkala, že u nich v bazénu si malý cikáňata praly špinavý spodní prádlo.

Daniel: Hele bacha! Nevim jak je to u tvójí babičky, ale já jsem tady nic takovýho neviděl a pořád ta voda bude lepší v bazénu než nějaký bahňák s kachnama. To slyším každou chvíli, že jsme špinavý, ale přitom neznám Roma, kterej by byl špinavý a měl špinavý hadry. Už si někdy viděl, aby Andrea měla ušmudlaný ty bílý kalhoty, co pořád nosí? Mě třeba vadí, že u vás jíte den starý jídlo.

Otázka:

Proč se Daniel štítí jíst ohřívané jídlo? Klikni sem

Masmédia – Romové kradou

Situace: V klubovně na lyžařáku sedí u televize. Proběhne informace o nárůstu kapesních krádeží..

Pavla: Hmmmm...to mi máma taky říkala, že u nich v krámě kradou už každý druhý! A taky říká, že to jsou samý cikáni.

Andrea: No to je přesný, jakmile někdo něco ukrade musí to bejt vždycky Rom

Olga: ...nebo Ukrajinec...

Tim: Počkejte...to přeci není pravda, to nikdo neříká...

Andrea: Jak to že ne? Ty nekoukáš na televizi a nečteš noviny? Slyšels někdy něco dobrýho o Romech?

Olga: O Ukrajincích taky slyšíš jenom jak nám berou práci anebo že to jsou mafiáni.....a nikdy se nedozvíš, že některý, který tu jsou, mají vejšku....

Pavla – A to chcete říct, že ty zprávy lžou nebo co?

Jožo – A ty chceš říct, že ne? Vždyť si vzpomeň kdy jsi naposled viděla nějakou dobrou zprávu o těch .....“cizincích“..?! Minimálně říkají jen to, co se jim hodí!

.....
Daniel – ...a co takhle Vlastík ze Superstar...??☺

Andrea – Ale to je něco jinýho..to je show-business... tam se o Tobě mluví, protože se to prodává!

Úkol:

Zkuste najít v médiích tři dobré a tři špatné zprávy o cizincích a menšinách

Co se říká v souvislosti s cizinci o pracovním trhu a co říkají statistiky?

Máte doma černocho?

Situace: Lyžák

Magda: Hele, máte doma černocho nebo co?

Jami: A proč bych jako měl mít doma černocho???!!!!

Magda: No, že nezavíráš dveře.....táhne!

Jami: Cože? Co to má co doma dělat s černochem? Vy snad máte doma černocho, aby Vám zavíral dveře nebo, co????

Magda s ostatními se směje ..“ale, ne, to se jen tak říká!“

Ali: Ty to fakt neznáš?

Jami: No já to slyším poprvé! ....A Tobě to nepřijde divný? Mě by to možná docela naštvalo bejt Tebou.

Ali: .....hmmm...takovejhle hlášek je hafo a nejenom o černoších.

Otázka:

Znáte některý další věty/spojení, který by mohly někoho z Czech Kidu naštvat? Kterého a jaké? Jak si myslíte, že vznikly?

Blondýny jsou hloupý, šprtky brejlatý

Situace: Fesťák

Jožo: A Jami, znáš ten o blondýnkách? Proč se blondýna plazí v obchod'áku po zemi?

Hledá nízké ceny.

..přichází Olga...

Olga: Ahoj, co tady řešíte?

Jožo: No Tebe přeci.

Olga: Jak to?

Jožo: Myslíš, že jsou blondýny hloupější než tmavovlásky? Nám to připadá, že jo! Když si vybavím blondýny, který znám a tmavovlásky, vyjde mi to jasně ve prospěch černovlásek.

Olga: co je to za pitomý počty? Copak barva vlasů něco mění a inteligenci? Vůbec nechápu, kde se tyhle vtipy a názory berou! Zrovna od Vás bych čekala něcointeligentnějšího!!!

Jami: No na druhou stranu se podívej kolem sebe! Když jdeš nějakým obchod'ákem kolik těch zmalovanejch holek s obrovským taškami v rukou jsou blondýny! Navíc já kromě Tebe neznám skoro žádnou se kterou se dá normálně pokecat! To je nějaký divný, ne?

Olga: Ale vždyť je to jenom o tom, co se nosí. Až poletí černá barva, budou out zase všechny černovlásky! Nebo si myslíte, že jenom kvůli tomu, že má někdo světlý vlasy tak je mimo? To je přeci blbost!

Jami: Ale ne všechny blondýny! Jenom ty obarvený a zmalovaný jsou pitomý!

Olga: No tak to sorry to bych se urazila! Jestli mezi ně počítáš i mě!?

Jami: Ale ne, ty jsi samozřejmě výjimka!

Jožo: A výjimka potvrzuje pravidlo!:-)

Olga: No to je super to si stejně tak můžete myslet, že všechny brejlatý jsou šprtky, šampóni jsou teplouši a já nevím co ještě. A když tomu náhodou někdo neodpovídá tak je prostě výjimka. To je trochu primitivní, ne? Navíc na to vždycky doplatí nejvíc ty, kterých se to netýká! To je strašně nespravedlivý! Tak se všichni obarvíme, sundáme si brejle a můžeme se pobít..

Jožo: Ježíš, vždyť to byl jen fór...

Olga: Já vím, ale mně to už fakt štve....To mám chodit neupravená a hnusná jenom kvůli tomu, aby si o mě někdo nemyslel, že jsem blbá!??

Otázka: Má Olga pravdu? Najdete další příklady podobných hodnocení? Jak si myslíte, že se cítí ti, na které se podobné stereotypy vztahují?

Cikán, rákosník, terorista

Situace: Jožo, Andrea, Daniel, Abu-Jamal a Suong jsou na hudebním festivalu.

Andrea říká Danielovi: Slyšel jsi to? Jak ten kluk říkal: „Zaclání nám smradlavý cigoši“.

Daniel: Hmmm, já už to nějak neřeším..... a cikán jsem, i když smradlavej fakt ne!:-)

Andrea: To ale přece není o tom, jestli jsi cikán nebo nejsi, ale že ti někdo nadává, ne?

Daniel: ???A to se s ním mám pobít, nebo co??? .....mí kámoši si občas taky nadávají do cikánů a nepřijde jim to!

Andrea: Mě ale štve, že to říká, i když to s tím nemá co dělat! Nenadává ti, že tu blbě stojíš, ale že jsi Rom! To je uhozený, ne???

Abu -Jamal: Já zase občas vidím jak si na mě lidi ukazují a říkají: „Arabáš jeden, už i tady máme teroristy, kam svět spěje“. Každý, kdo má tmavší pleť, je pro ně Arab a samozřejmě muslim, což znamená, že musí být i terorista. Což mě osobně pěkně rozčiluje.

Jožo: Jo, to je asi fakt. Já viděl v bedně jak z USA vyhostili nějakou Indku, jen proto jak vypadala, prostě byla na ně moc tmavá.

Suong: To máš na každýho něco! Nám tady taky nikdo neřekne jinak než „rákosníci“.

Jožo: To je pravda, nám zase nadávají do „čobolí“. Lidi jsou prostě takový, hází hned všechny do jednoho pytle a ještě si pro to vymýšlejí nadávky.

Dan: Ale ...takhle to zní, jak kdyby to dělali jen Češi... Romové přeci taky říkají bílým „gádžové“ a není to žádná pochvala! Vy nic nemáte, Suong?

Suong: No, my zase říkáme „tay“. Ale tohle je přece nesmysl. Jako kdyby to bylo důležité, jak někoho označíš.

Jami: Jenže ono to důležité je, když si jenom podle toho, jak vypadáš, hned každý myslí, že jsi terorista a že si na tebe musí dát pozor.

Suong: To je pravda, když mě třeba víc uráží, když mi říkají, že jsem Číňanka. To je přece poznat na první pohled, že Číňani vypadají jinak než Vietnamci!

Andrea: A proč ti vadí zrovna tohle? Aspoň to není nadávka, ne? ☺

Suong: No třeba proto, že mi připadá, že nás všechny hází do jednoho pytle, aniž by o nás něco věděli.

Otázky:

Už jste byli někdy v situaci, kdy jste se cítili jako příslušník nějaké menšiny?

Zažili jste situaci, kdy někdo na základě vzhledu usuzoval hned také na vlastnosti?

Diskriminace na pracovišti

Situace: Hřiště

Daniel našťvaně kope míčem proti zdi. V tu chvíli přichází Suong.

Suong: Co děláš?

Daniel: Co myslíš asi?

Suong: Vypadáš dost našťvaně?

Daniel: Taky že jsem

Suong: A co tě tak nakrklo?

Daniel: Máme ve škole praxi... no a....

Suong: Jó, ty seš na učnáku, vid'?

Daniel: No právě. Těšil jsem se jak budu dělat na place, ale oni se se mnou ani nebavili a šoupli mě rovnou do kuchyně

Suong: A co je na tom špatného?

Daniel: Špatného by nebylo nic, ale jsem jedinej ze třídy kdo na place ještě nebyl...

Suong: Vždyť na tebe přijde řada. Přeci se střídáte...

Daniel: Já mám spíš pocit, že mě tam šéf ani nechce pustit.

Suong: Myslíš? Jaks na to prosím tě přišel?

Daniel: Nevim... Loni to bylo stejný. Chtěl jsem jít na brigádu a do telefonu mi řekli, že mě určitě chtějí, že maj nedostatek personálu, ale jakmile jsem se tam ukázal, tak mi řekli, že místo nemaj. Tak jsem to zkusil ještě jinde a tentokrát se mnou hlásil i kámoš a i když se učím na číšníka o rok dýl, tak vzali jen jeho.

Suong: a víš už kde je zakopanej pudl?

Daniel: Pudl je v tom, že jsem černej. A říká se zakopanej pes nebo jádro pudla....

Otázky:

Co bys dělal/a na místě Daniela?

Máš nějakou konkrétní zkušenost s diskriminací vůči tvé osobě nebo tvým kamarádům?

Úkol:

Jaké možnosti dává český právní řád? – Najděte a diskutujte

Co je to ta speciální škola?

Situace: V parku

Jami: Hele, co je to speciální základní škola?

Andrea: Nevím, nemyslíš zvláštní školu?

Jami: Včera říkali v televizi něco o speciálních školách a Romech.

Andrea: Tak to jsou určitě zvláštní školy. Tam chodí děcka, který nestíhají základku.

Jami: To je divný, včera bylo ve zprávách, že 80% dětí v těch vašich speciálních školách jsou Romové.

Pavla: Co je na tom? Kdo jinej, než cikáni a sociálové?

Jami: To mi teda divný je, vždyť je jich tu hrozně málo!

Otázka:

Má Jami pravdu? Jakou část populace tvoří Romové?

1 – 3 %

3 – 10 %

Pavla: No ale všichni jsou blbí.

Andrea: To chceš jako říct, že jsem blbá, jo? To trochu přeháníš, ne?

Jami: A jak jsi na to přišla?

Pavla: Protože jsou všichni ve speciální škole, ne!

Andrea: No to je teda fakt logický! Nemůže to být třeba někdy tím, že mají daleko horší podmínky, jak a s kým se učit? Mně třeba pomáhali naši a když nevěděli, tak jsem šla za učitelkou. Znáám ale taky lidi, který to měli daleko horší! Víš jak to musí být těžký, když seš na všechno sama a místo, aby ti někdo pomohl, tak Tě odstrkují a říkaj, že na to nemáš a že máš jít za kámošema do zvláštní???

Otázka:

Myslíte si, že všechny děti, které jsou ve zvláštních školách jsou tam oprávněně? Myslíte si, že mají Romové stejné šance na studium jako ostatní děti? Co vše potřebujete k tomu, abyste mohli studovat?

Je lépe hodně nadané a méně nadané děti vyčleňovat do jiných škol nebo je lépe, aby se všichni učili společně ve stejné škole? Vyjmenujte důvody obhajující Váš názor.

Jaký je důvod, že je takový podíl romských dětí ve speciálních školách?

Kdo tě zmlátil?

Situace: Hřiště

Jožo: Hele Time, co ti to vyrostlo pod okem?

Tim: Vidíš, ne?

Jožo: Kdes k té nádheře přišel?

Suong: Ty ses pral, co?

Tim: Nepral, dostal jsem na budku. Šel jsem s kamarádem z Holandska po ulici a pěkně nás zbušili.

Pavla: To jen tak, jo? To jste šli po ulici a jen tak jste dostali? To přece není možný, ne?

Tim: Asi to možný je, zvlášť když je někdo černej.

Pavla: No ty moc černě nevypadáš. I když teď s tím make-upem...

Tim: Já ne, ale kámoš je z Antil.

Jožo: Antil ....?

Úkol:

Také nevíte? – zkuste si najít, kde jsou a jak souvisí s Holandskem.

Tim: Z Antil, no prostě je černej. A s tím byl problém. Dva si vzali do parády kámoše, dva mě, dopadli jsme ještě docela dobře.

Pavla: A znals je?

Tim: Tak se zeptej svýho bráchy.

Pavla: Proč, chceš říct, že vás zbušil on?

Tim: On ne, ale ty plešky z jeho party.

Pavla: Tak proč do toho pleteš bráchu?

Tim: No, protože je stejnej. Kdyby tam byl, tak nám nandá taky. Stejná sebranka.

Pavla: To chceš říct, že když je někdo plešatej, tak mlátí lidi na potkání? Odkaz SI - neonacisti

Otázka:

A co si myslíte vy? Má Jožo pravdu?

ANO – samozřejmě, že je to stejný, protože nejde tak snadno házet všechny lidi do jednoho pytle.

NE – možná by stálo za to, ještě se nad tím znovu zamyslet..... Já bych řekl, že to stejné je.

Tim: No vy jste teda dobrý, já jsem včera dostal přes držku a ty se jich ještě zastáváš.

Pavla: O to tady vůbec nejde, jde jen o to, že když Tě někdo zmlátí, tak to nemusí být můj brácha a jeho kamarádi.

Tim: A nebo taky jo.

Suong: A jak to vlastně dopadlo? Co jste dělali?

Otázka:

Co si myslíte, že Tim a jeho kamarád udělali? A co byste dělali vy, kdyby se stalo něco podobného?

Už je chytli?

Situace: Park. Pokračování dialogu „Kdo Tě zmlátil?“

Suong: Tak co Tvoje oko? Už vypadáš celkem dobře!

Tim: .....hmmm..dik. Já už jsem v poho, jen kámoš je ještě doma se sádrou.

Suong: Cože, fakt? Tak to dostanou aspoň dva roky, ne?

Tim: Ha..ha.tak to bych chtěl vidět! Tos nebyla u toho výsledku!

Daniel: U výsledku? Vy jste šli na policajty????

Tim: My ne, ale otec, když nás viděl! Nejdřív sme jeli do nemocnice a pak hned na policajty.

Dan: No a? Jaký to bylo? Nedostali jste ještě jednu?☺

Tim: Neee, nejdřív nás sice nechali vychladnout na chodbě, protože to vypadalo, že budou volat soudního tlumočníka. Nakonec jsme ale ještě dopadli dobře, protože mohl tlumočit můj táta.

Suong: No tak víte teda o těch klucích něco? To se přece musí nějak vyšetřit?!

Dan: Prosim Tě! I kdyby je Tim znal, tak by to ničemu nepomohlo, potrestaný stejně pořádně nebudou.

Tim: Jak to? Přece když se ví, kdo to udělal, tak se musí nějak řešit, ne?

Dan: Řešit??! Třeba já jednoho z těch kluků, který mě kdysi zmlátili taky znám, bydlí vedle v baráku a nevypadá, že by měl strach, že by se mu mohlo něco stát.

Tim: No to je teda pěkně blbý. Táta taky říkal, že i kdyby je potrestali, tak stejně jenom za ublížení na zdraví, nějaký rasistický motiv by jim nikdo nedokázal!

Dan: No, vždyť to říkám!! Nauč se boxovat, jako jsem to udělal já, když mě zbušili, to je lepší řešení než chodit na policajty! ☺

Tim: No možná by to bývalo praktičtější než ten volejbal, co dělám!☺!

....

Tim: Počkej, Dane, tys na ten box fakt začal chodit, když Tě někdo zmlátil?

Dan: Jo! To je totiž to jediný, co Ti může pomoci!

Já jsem se chvíli potom bál někam chodit, že ty kluky zas potkám a dostanu znova. No a pak jsem potkal kámoše, který chodili na box a říkali ať taky přijdu. Přišlo mi to dobrý, že bych aspoň věděl co dělat, kdyby někdo něco začal. ....No teď bych jim to možná nandal asi až moc...přeci jenom na ulici je to jiný než v ringu! ☺!

Tim: Tak to bys mě mohl něco naučit, ne?

Dan: Tak koukej! Základní boxerskej postoj je, že si stoupneš jednou nohou dopředu, stejnou ruku máš před obličejem a tou druhou se kryješ.

Tim: Takhle? Dělám to správně? A teď pravou dopředu...

Dan: Au!!! ty chceš, abych měl monokl jako ty, ne???

Úkol:

Víte o nějakém případě v médiích, kdy se podařilo najít viníky rasistického útoku. Odsoudili je? Jak často slyším v médiích, že někoho v podobných případech chytli?

Baby letí na černý....

Situace: *Festák*

Dan: Hele, minulej tejden jsem viděl Tvoji ségru a nějakym klukem???!

Ali: No jo, kolem ní se furt motá strašně kluků...ale s tímhle tím už chvíli je...

Dan: No, vždyť okolo Tebe je taky pořád spousta bab!:-)

Ali: No, zas tak moc ne.....:-)ale ségra říká, že je tím, že táta je černochoch, tak jsme prej pro ostatní zajímavý!

Dan: no to je dobrý...-) ...to mě by asi nikdo neřekl, že tím, že jsem Rom, jsem pro někoho zajímavý...spíše naopak☺!

Ali: No vidíš, tobě nadávaj do „černejch hub“ a mě za to maj rádi. To je nějaký ujetý, ne?

Otázky:

Proč si myslíte, že jsou černoši oblíbení? Proč je Vám někdo sympatický a jiný ne?

Příloha č. 4 – Materiály pro učitele

Stereotypy a předsudky

❖ O co v dialogu jde

Snahou dialogu je poukázat na přílišnou paušalizaci v pohledu na různé skupiny lidí a na stereotypizaci tj. neměnný pohled na příslušníky těchto skupin. Rozhodujícím není v tomto směru konkrétní vybraná skupina, na kterou stereotypy vztahujeme, ale spíše samotné postupy, snadnost a pohodlnost podobného uvažování, které nás svádí zobecňovat jednotlivé zkušenosti, ať již naše či někoho jiného. Dialog mimoto upozorňuje na způsoby obrany těchto postojů a na snahu vyhnout se v některých chvílích i oprávněným argumentům tím, že situaci či skutečnost, která je v rozporu s naší představou zařadíme mezi výjimky.

❖ Základní pojmy

Stereotyp: Stereotypy jsou zafixované obrazy v hlavě, díky kterým vnímáme chování a vlastnosti členů společenských skupin jako jednotné, neměnné a dané. Stereotypizace je proto paušalizované smýšlení o osobách, které na základě určitých znaků identifikujeme s nějakou skupinou.

Generalizace – zevšeobecnění: V souvislosti se stereotypy je generalizace spojena s přehnanou paušalizací (nejčastěji charakteru jednotlivých osob), která není podložena dostatečnými zkušenostmi nebo která je použita v nevhodné situaci.

Kategorie: souhrnná představa v naší mysli o vlastnostech a charakteru určitých skupin, o kterou se opíráme při našem jednání a chování.

Předsudek: Jedná se o antipatii, která vychází z chybné a strnulé generalizace. Předsudky můžeme pocítovat (tj. smýšlet o ostatních lidech bez ohledu na jejich skutečné vlastnosti) nebo je veřejně vyjádřit. Předsudky bývají namířeny nejčastěji proti určité skupině jako celku, anebo proti jedinci, protože je příslušníkem této skupiny.

❖ Téma:

Stereotypy mají svůj původ v racionalizaci myšlení a ve snaze se ve světě co nejrychleji a nejefektivněji zorientovat. Člověk naráží denně na velké množství nejrůznějších informací, které je nucen v minimálním čase analyzovat, vyhodnotit a zachovat se co nejadekvátněji situaci, ve které se nachází. K tomu je zapotřebí velká míra zobecnění, mnohdy pak čerpání nejen ze zkušeností, které jsme zažili, ale také z událostí, které jsme zaznamenali jinde. Rychlá kategorizace je proto standardním způsobem jakým ve světě přemýšlíme a jakým reagujeme.

Problém se stereotypy vzniká ve chvíli kdy podobné jednání „přeženeme“ a ve snaze ulehčit „mozkové kapacitě“ generalizujeme víc než bychom měli bez schopnosti reflektovat tyto své kategorie. Zapomínáme na konkrétní podmínky, za kterých byla naše předešlá zkušenost platná a které současná situace nesplňuje, spojujeme dohromady situace (zkušenosti) či některé znaky, které jsme u některých lidí zaznamenali, které spolu vzájemně nesouvisí apod. K podobným chybným generalizacím dochází poměrně často, když se snažíme aplikovat postupy, které se nám osvědčily dříve, většinou si však chybu

v našem uvažování uvědomíme na základě neuspokojivého výsledku našeho snažení a v dalších situacích pak vycházíme více z konkrétních nastalých podmínek. V případě stereotypního chování vůči lidem, konkrétně pak vůči cizincům či různým menšinám je však situace komplikovanější, protože zde nefunguje zpětná vazba – člověk nezískává informaci o chybnosti svého chování a nemá tedy možnost reflektovat a poučit se z chyby, kterou udělal. Nepochází tedy ke změně našeho pohledu, resp. máme pocit, že jsme se zachovali správně. Stejně postupy pak používáme nadále, často naše poznatky ještě naopak rozšiřujeme na jiné skupiny a kategorie, které se nám zdají podobné. V případě etnických skupin je mnohdy problémem nedostatečná osobní zkušenost s příslušníky těchto skupin. Kategorie, které jsou vytvářeny, vznikají na základě osamocených zkušeností, ke kterým přidáváme poznatky, které jsme zaslechli v médiích, od známých. Chybí nám dostatek relevantních podnětů, abychom byli schopni správně generalizovat. Charakteristiky jednotlivých lidí pak často nesprávně přisuzujeme celé skupině/etniku, a to na základě pouze dílčích poznatků či na základě jedné, konkrétní zkušenosti – příkladem je pak např. přiřazení charakteristiky „kriminálníka“, kategorii „přistěhovalec“ apod.

Stereotypy a zejména etnické předsudky jako takové bývají často doprovázeny také silnou emocionalitou, která je obsažena v jednotlivých kategoriích – jinak citově vnímáme kategorii Cikán/Rom, jinak kategorii Francouz. Emocionalita spojená s kategorií se následně promítá také do postojů a do našeho chování vůči příslušníkům této skupiny.

Velký vliv na utváření a na upevňování našich kategorií má prostředí, přátelé a blízcí lidé. Prostor, ve kterém člověk vyrůstá vytváří většinu jeho hodnotových postojů a názorů na život, kterými se následně řídí. Kromě nejbližší rodiny do něj zasahují nejvíce postoje našich kamarádů a známých, se kterými sdílíme podobné zážitky či zkušenosti. Ti se pak podílejí na tvorbě a udržení našich kategorií.

Stereotypy jsou díky procesu jakým vznikají (odvozením z událostí, které jsme buďto zažili nebo např. viděli v televizi, reflexe názorů bližních) značně stabilní, je těžké je měnit či se od nich oprostit. K tomu přispívá také skutečnost, že nám dlouhodobost kategorií dodává určitý pocit jistoty tím, že nám nabízí uspořádaný a konzistentní obraz světa a jeho interpretaci. Impulsem ke změně kategorie bývá proto většinou až opravdu silný zážitek, který natolik výrazně nekoresponduje s naší dosavadní představou/kategorií, že pro nás neexistuje jiná možnost, než ji zásadním způsobem upravit nebo úplně opustit. V ostatních případech, kdy konfrontace není tak silná, však dochází spíše k selekci jevů nebo skutečností, které do navrženého schématu zapadají – lidé mají rádi a někdy dokonce i vyhledávají informace, které odpovídají jejich stereotypu, jen aby si jej potvrdili. Cokoliv, co následně danému schématu neodpovídá bývá přehlíženo a ignorováno, i když mnohdy nevědomky.

Jak se stereotypy naložit? Cílem samozřejmě není zbavit se tohoto myšlení v kategoriích – to je naopak pro přežití velmi důležité. Pro správné využívání schopnosti myslet v kategoriích je však nezbytné držet kategorie pod kontrolou a neustále reflektovat jejich obsah.

Dialog upozorňuje nejen na chybnost a jednoduchost konkrétní paušalizace, ale také na nedostatky, které myšlení v přílišných generalizacích přináší. Jako ukázková byla vybrána relativně nekonfliktní skupina blondýnek, která dodává dialogu spíše jisté odlehčení. Zároveň však umožňuje poukázat na absurdnost některých kategorií a znaků, které jsou při vytváření kategorií vybírány či považovány za zásadní (v daném případě barva vlasů), aniž by tomu tak ve skutečnosti bylo. Rozhodující v tomto případě pak není samotná skupina, která je velice dobře zaměnitelná za jinou (např. za etnickou, náboženskou apod), ale spíše přístup k danému problému a chybnost v postojích.

Dialog současně reaguje a poukazuje ještě na dva doprovodné jevy, které se v souvislosti se stereotypním uvažováním objevují. Prvním případem je jistá forma obrany „svého“ stereotypu resp. snaha za každou cenu udržet již vzniklou kategorii „při životě“. Jak již bylo zmíněno, změna stereotypu je procesem velice náročným, ke kterému dochází pouze v případě skutečně silných zážitků, standardně však většina lidí hledá všemožné způsoby a oklidy, jak obhájit postoj, kterému věří, o kterém jsou přesvědčeni. To vede k vytváření institutu výjimek, které pak v konkrétní situaci člověku umožní účinně se vyvázat z povinnosti vysvětlovat či ospravedlňovat své postoje člověku, který odporuje zažitému stereotypu. Dochází tak nejen k udržení dané kategorie, ale zároveň k upevnění přesvědčení o její správnosti, čímž se stává téměř nenapadnutelná.

Druhým znakem, který provází stereotypní způsoby uvažování a podporuje jednotnou identifikaci některých kategorií a jejich znaků (jakkoliv mohou být chybné) uvnitř společnosti je vtip. Dopad vtipu na udržování a posilování stereotypů je velice silný. Vtip primárně pomáhá rozšiřovat stereotypní názory a postoje vůči některým skupinám, především však potvrzuje přiřazení některých znaků těmto kategoriím (např.: jednoduchost blondýnkám). Tím vede v zásadě k utvrzení stereotypu, o kterém již není třeba pochybovat – dochází tak vlastně ke vzniku předsudku. Daná kategorie/skupina bývá navíc skrze určitou charakteristiku (vztahující se nejčastěji k charakteru či vlastnostem vybrané skupiny) zesměšněna a může pouze velice obtížně na vzniklou situaci reagovat. Snahou dialogu je tak nejen poukázat na tento aspekt stereotypu, ale také přimět čtenáře k zamyšlení nad pocity těch, kteří bývají tímto způsobem zesměšňováni.

❖ Příběhy/příklady

Příkladem takového stereotypu může být např. postava Tima a hlavně jeho otce. Ten je jako Holanďan často svým okolím považován za „toho bohatého“. A ostatní tak reagují nejen na něj, ale také na celou rodinu. Ti jsou zkrátka za vodou, nemusí se starat a jezdí permanentně do ciziny.

Teprve bližší znalost Timova rodinného prostředí nám dá nahlédnout za tuto skořápku. Hypotéku musí splácet stejně, jako všichni ostatní, ale navíc mají horší úrokovou sazbu, protože cizinci jsou podle banky rizikovější. Pokud chce rodina udržet vztahy s příbuznými a přáteli v Holandsku, musí vydat neúměrně větší prostředky také na cestování nebo telefonování. Takové cestování je však stejnou dovolenou, jako když běžná česká rodina jede na návštěvu za příbuznými. Zdaleka se tedy nejedná o exotiku dalekých pláží.

Zkrátka, Timovi rodiče na tom nejsou o nic lépe ani hůře, než ostatní. A přesto – tatínek je západák a má spoustu peněz!

❖ Zdroje

Allport, Gordon W. 2004. O povaze předsudků. Praha: Prostor.

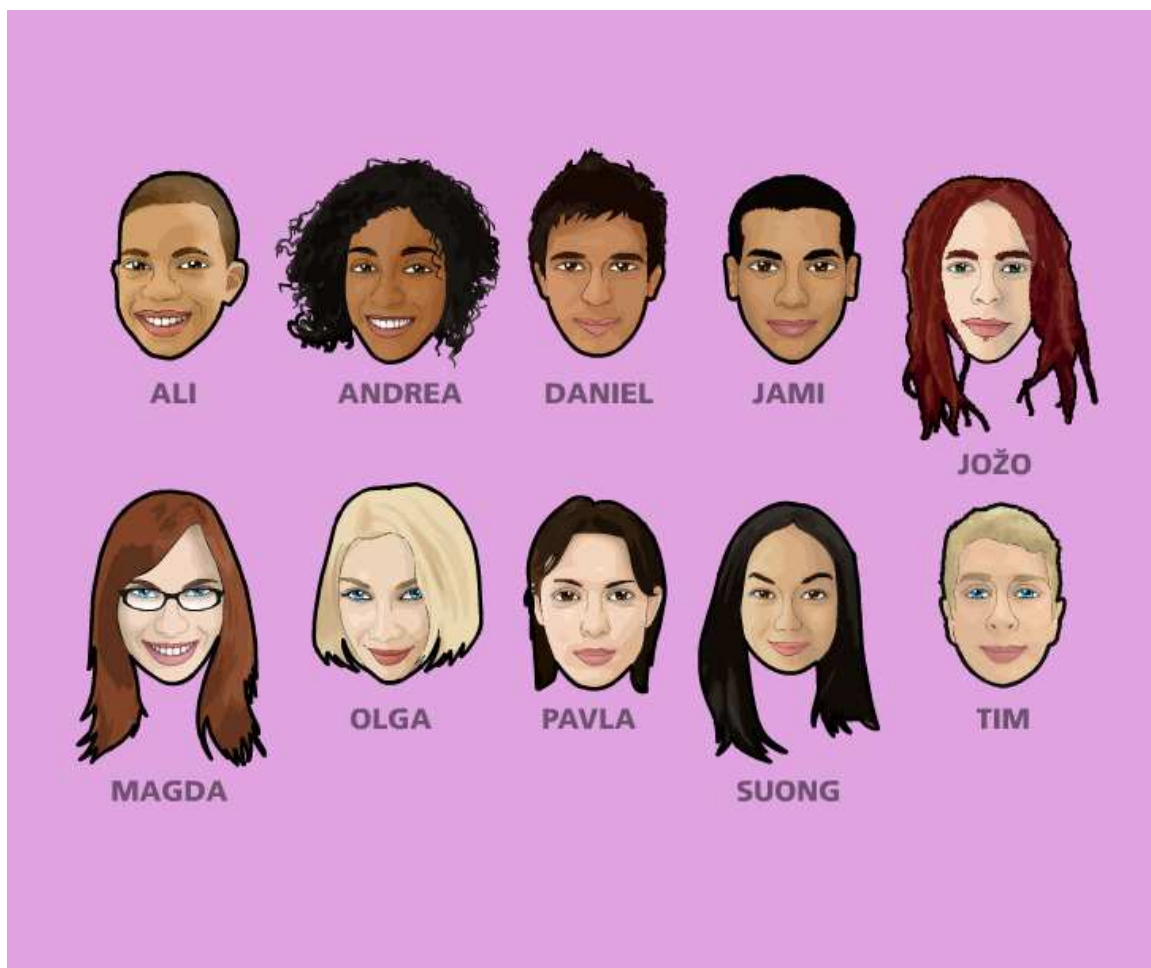
„Stereotypy“. cit [06-04-28]

Dostupné z < [http:// www.systemsresearch.cz/Lippmann_stereotypy.pdf](http://www.systemsresearch.cz/Lippmann_stereotypy.pdf)>

„Stereotypy a předsudky“. cit [06-04-28]

Dostupné z < [http:// www.varianty.cz/cdrom/ podkapitoly/b01obecnamata/15.pdf](http://www.varianty.cz/cdrom/podkapitoly/b01obecnamata/15.pdf)>

Příloha č. 5 - Postavičky - obličej²

---

² Tyto obličejové postavičky jsou pouze prvním návrhem, který byl připomínkován a bude ještě měněn